

ปัญหากองทุนยุติธรรมในการกิจให้ความช่วยเหลือประชาชน ภายหลังการกระจายอำนาจในระดับจังหวัด¹

ชนิษฐา ลำพันโพธิ์ศรี²

จากการศึกษาปัญหากองทุนยุติธรรมในการกิจให้ความช่วยเหลือประชาชน ภายหลังการกระจายอำนาจในระดับจังหวัด การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนนั้นเป็นเรื่องที่ยากด้วยเหตุผลหลายๆ ประการ อาทิเช่น ความไม่รู้กฎหมาย ความยากจน ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยหลักนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เนื่องจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น ค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล หลักประกันในการขอลดค่าธรรมเนียม โอกาสที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนที่มีฐานะยากจนจึงน้อยเกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เพราะเหตุแห่งความด้อยโอกาสที่จะได้รับการศึกษาฐานะทางสังคมที่แตกต่าง และสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวย จึงมักถูกเอาเปรียบและละเมิดสิทธิจากคนที่มีความมั่งคั่งมากกว่าอยู่เสมอเมื่อเกิดข้อพิพาทซึ่งจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หากมีการต่อสู้ภายใต้กติกาที่เป็นธรรมแต่ไม่เสมอภาคในสถานภาพที่ต่างความเท่าเทียมแล้วไซ้ กระบวนการยุติธรรมก็หาได้สร้างความยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริงไม่

ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องที่ผ่านมาของการบริหารกองทุนยุติธรรม จึงได้พัฒนาปรับปรุงและบริหารจัดการใหม่ให้กองทุนยุติธรรมเป็นรูปธรรมและให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ จากเดิมที่มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ให้เปลี่ยนเป็นการกระจายความช่วยเหลือออกไปทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย และยกสถานะให้เป็นนิติบุคคลเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและคล่องตัวในการบริหารงาน และปรับปรุงรูปแบบการบริการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกองทุนยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว เสมอภาคและเท่าเทียม โดยเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการการกำจัดความเหลื่อมล้ำในสังคม เพราะเป็นมาตรการการช่วยเหลือคนยากจนในการต่อสู้คดีความตามกระบวนการยุติธรรม ให้พวกเขาได้รับโอกาสที่จะได้รับความเป็นธรรมในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ซึ่งรัฐบาลได้มีวิธีการแก้ไขปัญหานี้เป็นขั้นตอนและเป็นระบบจนมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ อย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่าการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทำให้ประชาชนที่มีฐานะยากจนมัก

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องปัญหากองทุนยุติธรรมในการกิจให้ความช่วยเหลือประชาชน ภายหลังการกระจายอำนาจในระดับจังหวัด โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริดา โชติมานนท์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวิศร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดกาญจนบุรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกฟ้องคดีหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบของตัวเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยสำนักงานกิจการยุติธรรมและได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณครั้งแรกตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2549 ต่อมาในปี พ.ศ.2553 ได้ถ่ายโอนงานกองทุนยุติธรรมจากสำนักงานกิจการยุติธรรมไปยังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และได้ออกระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2553 ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้องการดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อปกป้องคุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งทางกองทุนยุติธรรมมีการสนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายจากกองทุนยุติธรรม อย่างไรก็ตามกองทุนยุติธรรมตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2553 มีงบประมาณที่จำกัด ประกอบกับไม่มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานทำให้กองทุนยุติธรรมไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังนั้น สมควรกำหนดให้กองทุนยุติธรรมมีฐานะเป็นนิติบุคคล จึงได้ตราพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 ขึ้นโดยพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 มาตรา 5 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า “กองทุนยุติธรรม” มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน จึงได้มีการถ่ายโอนงานกองทุนยุติธรรมจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมาสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ประกอบกับมาตรา 11 ให้จัดตั้งสำนักงานกองทุนยุติธรรมขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้ง ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารกองทุนและการบริการประชาชน เป็นแหล่งทุนทรัพย์สำหรับช่วยเหลือประชาชน ตามนโยบายอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน

ดังนั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงทั้งประเทศ จึงได้กระจายอำนาจการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมให้ครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด แล้วเมื่อเดือนมิถุนายน 2558 และจากการสำรวจข้อเท็จจริงเรื่องปัญหาและอุปสรรคจากกองทุนยุติธรรม พบว่า คณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมแต่ละจังหวัดนั้น มีความเห็นการพิจารณาแตกต่างกันไป ทั้งในเรื่องเกณฑ์การพิจารณา

ความสามารถในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือภาคีทางคดี ข้อเท็จจริงต่างๆ และยังพบปัญหาทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวที่สำคัญอยู่หลายประการ

จากการศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหากองทุนยุติธรรมในการกิจให้ความช่วยเหลือประชาชน ภายหลังการกระจายอำนาจในระดับจังหวัด พบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ทำให้เห็นได้ว่ายังมีปัญหาข้อกฎหมายที่น่าศึกษา ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาประการแรก คือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การได้รับหลักประกันความเสมอภาคตามกฎหมาย และการไม่ถูกกีดกันหรือเลือกปฏิบัติในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการที่จะไม่ถูกปิดกั้น โอกาสและทางเลือกต่างๆ ในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์นั้น การทำความเข้าใจความหมายและแนวคิดเรื่องการเข้าถึงความยุติธรรม ความเชื่อมโยงเรื่องการเข้าถึงความยุติธรรมกับความเสมอภาค และการจัดการกับอุปสรรค ที่กีดขวางการเข้าถึงความยุติธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการยุติธรรม เป็นหนึ่งในสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยประเทศไทยได้มีการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมของประชาชนจึงเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญ ของหน่วยงานรัฐที่ต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่มีข้อจำกัด ด้านการเงินหรือความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายมีผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวนมาก อาทิ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงประเภทบุคคลที่หลากหลาย เช่น ทนาย นักกฎหมาย ตำรวจ ภาคประชาสังคม เป็นต้น ในเรื่องของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนั้น ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียม หรือ การขาดความเสมอภาค เป็นประเด็นปัญหาด้านปฏิบัติมากกว่าปัญหาเรื่องแนวคิดหรือหลักการ ซึ่งเรามักได้ยินประโยคตัดพ้อที่ว่า “ถูก เรือนจำ มีไว้ขังคนจน” อยู่บ่อยครั้ง ถือเป็นเสียงสะท้อนความเดือดร้อนของชาวบ้านที่มีคดีความต้องต่อสู้ตามกระบวนการยุติธรรม แต่ขาดความรู้ด้านกฎหมาย และทุนทรัพย์ในการประกันตัว บางกรณีไม่มีเงินว่าจ้างทนายความ ปัญหาอุปสรรคดังกล่าวจึงเหมือนกำแพงสูงที่กั้นระหว่างชาวบ้านกับปัจจัยต่างๆ การอำนวยความสะดวกที่สมบูรณ์แบบต้องอาศัยหลักความยุติธรรมทางกฎหมายควบคู่ไปกับหลักความยุติธรรมทางสังคม แม้กองทุนยุติธรรมมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอยู่แล้วแต่ประเด็นสำคัญคือประชาชนไม่ทราบ การรับรู้ข้อมูลที่จะเข้าถึงบริการของกองทุนยุติธรรม ไม่ทราบถึงภารกิจของกองทุนยุติธรรมว่ามีการช่วยเหลือประชาชนด้านใดบ้าง แม้จะมีการกระจายอำนาจระดับจังหวัดแล้วก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรับทราบเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม แต่ส่วนใหญ่จะทราบจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆ หรือเพื่อนบ้านญาติๆ ที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม แนะนำให้ทราบ ทำให้ประชาชนเสียโอกาสหรืออาจเกิดความล่าช้าที่จะได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานของ

กองทุนยุติธรรมยังมีน้อย และยังไม่ทั่วถึงประชาชนมากนัก ประชาชนไม่ทราบถึงช่องทางการขอความช่วยเหลือทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรม และการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมไม่มีมาตรการเชิงรุกในการออกรับคำขอจากประชาชนที่เดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม อีกทั้งการเข้าถึงความยุติธรรมไม่ได้เป็นการให้หลักประกันว่า ผลลัพธ์ของการเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมจะสำเร็จเสมอไป แต่หมายถึงการสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ผลลัพธ์อาจไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังทุกครั้งไป

ประเด็นปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งสามารถวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1.กรณีระยะเวลาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

กระบวนการให้ความช่วยเหลือสำนักงานกองทุนยุติธรรมกำหนดขั้นตอนการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม โดยกำหนดมาตรฐานระยะเวลางานบริการของกองทุนยุติธรรม 21 วัน ให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานดำเนินการให้แล้วเสร็จระยะเวลาการให้บริการหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จะเริ่มนับต่อเมื่อได้รับเอกสารหรือพยานหลักฐานถูกต้องและครบถ้วนจากผู้ขอรับความช่วยเหลือ หากไม่ครบให้เจ้าหน้าที่จัดทำหนังสือขอให้จัดส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือระยะเวลาดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองให้ระยะเวลาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในทางปฏิบัติ นั้น ผู้ศึกษามองว่าระยะเวลา 21 วัน เป็นเพียงตัวชี้วัดที่กำหนดหรือประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น

2.กรณีระยะเวลาในการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือของผู้ขอรับความช่วยเหลือ

ภาครัฐมีกลไกกำหนดให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแล และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย โดยที่การกำหนดให้มีการสร้างกลไกการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรมในสังคม แต่ไม่สามารถไปบังคับให้ประชาชนมาขึ้นขอรับความช่วยเหลือ ณ เวลาใดก็ได้ ฉะนั้นทำให้เกิดปัญหาว่าผู้ขอรับความช่วยเหลือมาขึ้นขอรับความช่วยเหลือกระชั้นชิด เช่น กรณีขอรับความช่วยเหลือขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และกรณีขอรับความช่วยเหลือเรื่องค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาลที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่ทราบถึงภารกิจการให้ความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม แต่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นหรือผู้ขอรับความช่วยเหลือหลายคน ที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม หากพิจารณาวัตถุประสงค์ที่ให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว ลดความเหลื่อมล้ำ ก็จะขาดประสิทธิภาพในการตรวจสอบข้อมูล พยานหลักฐาน นิสัย ความประพฤติ ประวัติการกระทำความผิด หรือการทำสำนวนของผู้ปฏิบัติงานขาดรายละเอียด และอาจจะประเมินความเสี่ยง ในการกำกับดูแลหลังปล่อย

ชั่วคราวที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละรายไม่ได้ เนื่องจากผู้ขอรับความช่วยเหลือมีนิสัยความประพฤติที่แตกต่างกัน

ประเด็นปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชน จากบัญญัติมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 กระทรวงยุติธรรมได้ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ.2559 ข้อ 10 และข้อ 12 เป็นเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือ หลักเกณฑ์ด้านฐานะทางเศรษฐกิจยังไม่มีแนวทางพิจารณาที่ชัดเจน โดยกฎหมายกำหนด แต่เพียงกว้างๆ คือ ให้คำนึงถึงรายได้ ค่าใช้จ่าย และภาระหนี้สินของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ตามข้อ 12 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ.2559 ผู้ศึกษาเห็นว่า มีอุปสรรคในการพิสูจน์ฐานะทางเศรษฐกิจ คือ ต้องใช้ระยะเวลานาน และทรัพยากรจำนวนมาก มีความลำบากในการนัดหมายผู้ยื่นขอความช่วยเหลือหรือผู้นำชุมชน เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง และมีความแตกต่างของประสบการณ์ และทักษะการชั่งน้ำหนักหลักฐานเกี่ยวกับภาระหนี้สินของผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ

จากศึกษาปัญหากองทุนยุติธรรมในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชน ภายหลังการกระจายอำนาจในระดับจังหวัด ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรมควรศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็น ปัญหา อุปสรรคของประชาชนในการเข้าถึงสิทธิต่างๆ จากคำร้องขอความช่วยเหลือที่ได้รับผ่านกองทุนยุติธรรม เพื่อกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหา และลดอุปสรรคการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยให้ความสำคัญกับการเข้าถึงสิทธิดังกล่าวของกลุ่มเปราะบางต่างๆ อีกทั้งกองทุนยุติธรรมได้กระจายอำนาจพิจารณาคำขอ เพื่อกระจายโอกาสในการเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค และเป็นธรรม ผ่านกลไกการกระจายอำนาจของกองทุนยุติธรรมไปยังระดับภูมิภาค แล้วนั้น ปัญหาในการรับรู้ข้อมูลที่จะเข้าถึงบริการของกองทุนยุติธรรม ผู้ศึกษาขอเสนอแนวทางแก้ปัญหา คือ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนเข้าถึงบริการของกองทุนยุติธรรมมากขึ้น และหากเพิ่มอำนาจให้คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดในการพิจารณานุมัติหรือไม่อนุมัติงบประมาณ เพื่อใช้ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมาย ก็จะช่วยเสริมในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมมากยิ่งขึ้นอีกด้วย หรืออาจจะใช้เครือข่าย ศูนย์ยุติธรรมชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2. ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ

ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่รัฐควรกำหนดให้กองทุนยุติธรรม มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนในระดับจังหวัด และยุติธรรมจังหวัดควรที่จะมีการแต่งตั้งขึ้นใหม่โดยไม่ต้องอาศัยผู้บริหารหน่วยงานอื่น เช่นที่เป็นปัจจุบัน และต้องกำหนดอัตรากำลังของบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม อีกทั้งปัญหาเรื่องระยะเวลาผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับระยะเวลาในการปฏิบัติงาน(ทำสำนวน)ของผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยให้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 โดยอาจจะขอความคือ “ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทำรายงานและความเห็นเสนอยุติธรรมจังหวัดให้แล้วเสร็จภายในยี่สิบเอ็ดวันนับแต่วันที่รับคำขอรับความช่วยเหลือ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายเวลาออกไปได้ไม่เกินสิบห้าวัน” เป็นต้น

3.ปัญหาเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชน

เกณฑ์การพิจารณานั้นผู้ศึกษาเห็นว่า คณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำจังหวัดยังไม่เข้าใจเจตนารมณ์ที่กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือคนยากไร้ และหลักเกณฑ์การพิจารณากองทุนยุติธรรมเท่าที่ควรตลอดจนบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือนิติกรในระดับจังหวัด ยังขาดประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจในการทำความเข้าใจ และนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการฯ จึงประสบปัญหาในการพิจารณาและการตีความ อีกทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถทางเศรษฐกิจ ที่จะพิจารณาว่าผู้ขอรับความช่วยเหลือเป็นคนยากไร้ทางคณะอนุกรรมการฯ ประสงค์ให้กำหนดอัตรารายได้ที่แน่นอน เพื่อให้ง่ายต่อการพิจารณา หรือควรใช้อ้างอิงฐานข้อมูลเชิงประจักษ์หรือฐานข้อมูลอื่น โดยไม่ควรนำทรัพย์สินที่ใช้ประกอบอาชีพขึ้นพื้นฐานมาคำนวณควรมีการหักค่าใช้จ่ายขึ้นพื้นฐานการดำเนินชีวิตจากรายได้ ข้อสังเกตที่ผ่านมา ไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาเรื่องฐานะหรือความสามารถทางเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำขอควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือให้ชัดเจนจะได้ไม่เกิดความล่าช้าในการพิจารณาอีกด้วย

กองทุนยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเดือดร้อนให้มีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประเทศ แต่ก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้ทั้งหมด ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 ในการวางหลักเกณฑ์ กรอบแนวทางหรือขอบเขตในการบังคับใช้ให้มีความเหมาะสมชัดเจนมากยิ่งขึ้น และมีมาตรฐานในการช่วยเหลือประชาชนให้เกิดประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อีกทั้งประชาชนจะได้รับความคุ้มครองและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย.

พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.

_____. คู่มือการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม .กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานกองทุนยุติธรรม, 2559.

_____. คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง
ยุติธรรม .กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนยุติธรรม, 2564.

_____. รวมกฎหมายกองทุนยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนยุติธรรม, 2561.

_____. ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมาย : แนวคิดและวิธีการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2563.

_____. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558.

บทความในวารสาร

สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. เอกสารวิชาการ เรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้านการเข้าถึง
กระบวนการยุติธรรม. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2558.

วิจิต แยมยิ้ม. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรมสำหรับประเทศไทย. วารสารวิชาการ
อาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2560.

มยุรี จำรัสและจิรศักดิ์ รอดจันทร์. แนวปัญหาทางกฎหมายในการบริหารกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติ
กองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558. วารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ,
2562.

งานนิพนธ์

สิญาพร พงศ์วัฒนากร. ปัญหาการบริหารกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดภายหลังมีการกระจายอา
นาจกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด. การค้นคว้าอิสระ ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมือง
การปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

ปรมา ปรานิ. บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน. งานนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2563.

รายงานการวิจัย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ. โครงสร้างการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงาน และพัฒนากองทุนยุติธรรม.
สำนักงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2564.

เอกสารอื่น ๆ

กลุ่มลอร์สยาม สังคมนักกฎหมาย แบ่งปันความรู้กฎหมาย.สรุปหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172.

<https://groups.google.com/g/lawsiam/c/C7xP935P0H0>, วันที่ 27 มีนาคม 2564.

สำนักงานกองทุนยุติธรรม ,รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมประจำปีงบประมาณพ.ศ.2565.

_____.สำนักงานกองทุนยุติธรรม. <https://jfo.moj.go.th>, สืบค้นวันที่ 4 มีนาคม 2564.

_____.หลักธรรมมาภิบาล. <https://www.rtarf.mi.th/pdf/thammaphiban6.pdf>, วันที่ 4 มีนาคม 2564.

_____.สิทธิมนุษยชนคืออะไร. <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/> , วันที่ 23 ธันวาคม 2565.

_____.หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม. <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1431> , วันที่ 23 ธันวาคม 2565.

_____.หลักการใช้กฎหมาย. <https://th-th.facebook.com/473834066044430/posts/499949896766180/> ,
เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2565.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ.2559

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลดยชั่วคราวผู้ต้องหา
หรือจำเลย พ.ศ.2559